

VIJENAC 95 - Kako su citali Lasica i Mandica

Odjeci

Donosimo izbor ulomaka iz tekstova objavljenih u razlicitim listovima o veoma u javnosti zapazenoj i komentiranoj prepisci Stanka Lasica i Igora Mandica u proslom broju Vijenca. Ulomke je izabrao i naslovio Branko Matan

ZMN12:Sjevernjacke teze

Ovogodisnje moje ljetovanje, dragi citatelji, prolazi u znaku Stanka Lasica (...)

Pred Hrvatskom je mozda sto godina europske samoce. Ovakvih misli imate u Lasicevu tekstu koliko hocete. Zanimljivo, sa svime sto sam vam citirao (a i s onim sto je jos ostalo na pune dvije novinske stranice) tesko je ne sloziti se. Barem meni. Sto puta sam gotovo istim rijecima prakticki iste prognoze zastupao, pa i napisao, u ovoj kolumni naravno, cak jednom s ovog istog Losinja. Ali kad te recenice odavde uputim na kopno, one se cine kao Adrianskoga Mora Sirene. A kada ih Lasic zavitla, one djeluju kao malo drukcije sirene, one koje zavijaju, uzbunjuju, mobiliziraju, zastrasuju. One zahtijevaju smjene, trae ostavke. One djeluju ozbiljno i strogo, sjevernjacki su opore. Kao vitenberske teze. Jos gore: ima u njima nesto kalvinisticko. Krleza ih nikad ne bi prihvatio.

ZPRVI:Zvonimir Berkovic: Sasvim se slazem s krlezologom Stankom Lasicem: pred Hrvatskom je sto godina europske samoce! (Globus, 8. kolovoza 1997)

ZMN12:Sukladno vladajucoj ideologiji

Zbog novih realija i svega sto se dogodilo, srpska knjizevnost u njegovim (Lasicevim, op. B. M.) je preokupacijama "dobila status bugarske knjizevnosti", dakle necega prilicno dalekog i neobvezujuceg. Ovakvo misljenje moglo se zadnjih godina vise puta cuti i od predstavnika vladajuce ideologije, poglavito onih koji ovaj rat dozivljavaju kao nuznost prouzrocenu kulturoloskim i civilizacijskim razlikama.

Srpska i hrvatska knjizevnost, bez obzira na nesretnu zajednicku proslost, pisane su vrlo slicnim jezicima, koji su se povremeno zvali i zajednickim imenom. Stoga je i u bivsoj drzavi prostor strujanja medju njima bio oslobodjen, bio je kudikamo veci nego izmedju hrvatske i npr. makedonske knjizevnosti. (...)

Kao izuzetan znalac europskih prilika Lasic sigurno zna da su austrijska i njemacka knjizevnost neobicno povezane, bez obzira sto nastaju u dvije razlicite zemlje. Da je svicarska knjizevnost snazno povezana s njemackom, talijanskom i francuskom knjizevnoscju, upravo s obzirom na karakter jezika u kojemu je artikulirana. I upravo s tih razloga, bez obzira koliko to smetalo suvremenim kulturtregerima, knjizevnost je roba koja najlakse prelazi utvrdjene drzavne granice, pa i one izmedju Srbije i Hrvatske. Ako Hrvatska zeli graditi otvoreno europsko drustvo, morat ce dopustiti cirkulaciju svih vrsta materijala, pa tako i onih knjizevnih.

ZPRVI:Mile Stojic: Djulici uveoci (Tjednik, 8. kolovoza 1997)

ZMN12:Ton za buducnost

Ovog se ljeta dopisuju profesor Stanko Lasic i Igor Mandic. Intelektualno, eruditski, hipercivilizirano o temi cije se obradjivanje u nasim novinama doimalo, najcesce, kao izlivanje prljave vode. (...) A sve to u dvije epistole koje ce (nadajmo se) oznaciti ton, sve ako i bude tesko dosegnuti njihovu razinu, buducih razgovora o toj temi.

ZPRVI:Mirjana Dugandzija: Stanko Lasic: Cosic se za mene zove nula (Vjesnik, 9. kolovoza 1997)

ZMN12:Susjedstvo se ne bira

I tako smo dobili jednu izuzetno poticajnu ljetnu temu (i tezu) koja ce nadzivjeti ne samo ovo ljetno;

toliko su svjeze i znacajne ideje s kojima izlazi pred hrvatsku publiku, zasicenu pomalo jednolicnim i jednodimenzionalnim govorom u kojem nema mnogo mjesta za pitanja, a pogotovo za njegove odgovore. (...)

Sada kad su razliciti nacionalni identiteti, razlicite kulture i razliciti (koliko god slicni) jezici dignuti na razinu posebnih drzava, sto je prirodnije nego priznati da je srpska knjizevnost za Hrvate i za Hrvatsku strana knjizevnost (kao bugarska). Susjedstvo se ne bira, susjedstvo se zivi. Ali, susjedstvo ne mora automatski znaciti i bliskost, kao u njemackom i francuskom slucaju. Jer, njihov je rat završen s pobjednikom i s porazenim, s kaznama i s ispriekama, s oprostom i s plemenitoscu. (...)

Drugo su odnosi Hrvatske i Srbije: lokalni mir (ili rat) ovisi o njihovim odnosima i o njihovoj politickoj volji. Time su dvije drzave upucene jedna na drugu, i osudjene na suradnju. Ali, za europsku buducnost Hrvatske presudnije je kako ce se njene vlasti, njena politika, njen narod, njena inteligencija upustiti u stvarni dijalog s onim sto je najbolje i najvrijednije u Europi. Ne samo na planu knjizevnosti.

ZPRVI:Mirko Galic: Zasto je Srbija kao Bugarska (Vjesnik, 9. kolovoza 1997)

Hipokrizija

Crnjanski, Andric, Kis, Pavic bastinici su svjetske, a ne samo europske knjizevnosti. U Srbiji je 1995. godine objavljeno sto romana. Toliko romana Hrvati nisu napisali u cijeloj svojoj povijesti pismenosti. (...) Hrvati mogu stvarati svoju knjizevnost, koja ce uvijek dijeliti sudbinu svog malog naroda. Cijela polemika otkriva samo opca mjesta u odnosima Hrvata i Srba, ona otkriva da Lasic nosi u Zagrebu lazne cizme Miroslava Krleze, koje su manje za jedan broj i podsjecaju na one Tudjmanove. Ako Lasic u ovoj polemici tvrdi kako su Srbi ubili u Bosni sto tisuca Muslimana, pa on zbog toga ne bi zelio ici u Beograd, onda nije u pitanju pogreska u moralu, nego hipokrizija. Tim prije, sto hrvatski demografi tvrde da su hrvatski vojnici ubili vise Muslimana nego Srba, sto je jedno i drugo i trece takodjer hipokrizija.

ZPRVI:Novi list, 14-15. kolovoza 1997. (preneseno iz beogradskih Vecernjih novosti)

ZMN12:Lasic kao Petar Veliki

Da Stanko Lasic ima politicku moc drzavnog poglavara, on bi vjerojatno postao Petar Veliki. Obojica su bili gasterbeiteri u Nizozemskoj: hrvatski krlezolog -- profesor na amsterdamskom sveucilistu, ruski car -- tesar u zaandamskom brodogradilistu. I jedan i drugi s tugom su se sjecali svojih zapustenih zemalja na Istoku, odnosno Jugu, i uporno sanjali veliki preobrazaj u smislu prosvijecenosti Zapada i radisnosti Sjevera. Znamo kako su proslle sve ruske reforme; da li je Hrvatska sposobna za takav povijesni pothvat? (...)

Danas je na snazi teza da smo prezivjeli jugokomunisticki pakao. Tko to kaze, uglavnom ne laze. Ali u tom paklu svi smo se osjecali nekako toplo. Mrznja svijuu protiv svih nije prijecila mrzitelje da se medjusobno uvazavaju. Dapace. Nikada vise, u europskoj Utopiji, Hrvati nece imati privilegij da im drugi zavide zbog kulturnog pedigrea. Nitko nam vise nece otirati dubrovacku knjizevnost: u medjunarodnoj udruzi ravnodusnih ona nikome nije vazna. (...)

Dilema, kako vidimo, nije nimalo optimisticna. Natrag se ne moze, naprijed je prokleta neizvjesnost. U posljednje vrijeme, bas nekako s pocetkom ove korespondencije, javile su se ideje koje zastupaju treci put. Ne pokleknuti pred Zapadom, ne vratiti se u balkanski mulj, nego nastupiti agresivno prema Europi, stvaralackom energijom iskonskog hrvatstva, otprilike onako kako je svojedobno Dostojevski vidio ulogu Rusije u svijetu.

ZPRVI:Zvonimir Berkovic: Dok se Igor Mandic osvrcce za ostacima zajednicke jugoslavenske proslosti, Stanko Lasic dovikuje s druge obale kako valja premostiti rijeku! (Globus, 15. kolovoza 1997)

ZMN12:Uvreda Bugara

U svojoj komplementarnoj epistolarnoj polemici s Igorom Mandicem, Stanko Lasic, uvrijeđen recentnim politickim "intelektualizmom" Dobrice Cosica, "svrstava" ga u njemu daleku i nezanimljivu bugarsku književnost, što zapravo nije uvreda Cosica, već bugarske literature i povijesti hrvatsko-bugarskih odnosa. Takva kvalifikacija pokazuje da Hrvati i u svojoj neovisnoj državi poteju stvaranje klime za potvrdu zanimljivosti jedne male književnosti kakva je bugarska u koju zasigurno ne spada Dobrica Cosic. Igor Mandic, uslijed veće jezične shvatljivosti, srbijansku književnost pretpostavlja bugarskoj upravo zbog veće "zajedničke prošlosti", što ne znači da i hrvatski intelektualci nisu odgovorni za takvo stanje zajedničke prošlosti i sadašnjosti s Bugarskom. No neću više bugariti oko Bugarske budući da se današnji intelektualni rat vodi oko Bosne!

ZPRVI: Danko Plevnik: Bosanske podjele (Slobodna Dalmacija, 16. kolovoza 1997)

ZMN12: Srbi se trebaju osvijestiti

Upoznat sam s jednim opsirnim citatom profesora Lasica, i mogu reći da se u potpunosti slažem s njim. Govorim svoje osobno mišljenje, ali to što govorim, koliko znam, zastupa i većina Upravnog odbora, nas 15 koji smo na celu Društva. Ratne rane su još odviše svježe. (...)

Dakle, dok kolege srpski pisci ne shvate racionalno, da su pridonijeli patnjama hrvatske zemlje i hrvatskog naroda, da su suodgovorni za rusenje Dubrovnika, Zadra, Pakraca, Vukovara, Petrinje, Gospica i drugih hrvatskih gradova. Dok to otvoreno i javno ne priznaju, dok se jednostavno ne osvijeste, komunikacija na razini društava književnika čini mi se da će biti nemoguća. Ali, valja misliti na Lasicev način: Nama srpska književnost, pa ni njezini pisci, nikada nisu bili osobito zanimljivi. Ubuduće, bit će to još manje.

ZPRVI: Ante Stamac (predsjednik Društva hrvatskih književnika, u intervjuu u Slobodnoj Dalmaciji, 19. kolovoza 1997)

ZMN12: Blizi mi je Lasic

Iskorak prema mogućnosti ozbiljnije intelektualne rasprave napravili su, nedavno, Igor Mandić i Stanko Lasić u već dobro znanoj prepisci u Vijencu.

Rezignirano odbacivanje srpske književnosti kao irelevantne i nezanimljive (u ime polaska makar i u pacju školu suvremene europske književnosti), na što se odlučio Stanko Lasić, osobno mi je znatno bliže od inertnog inzistiranja Igora Mandića na sudbinskoj srodnosti "nasih" književnosti, koju on izvodi iz srodnosti jezika, čitalačkih navika i "ostataka zajedničke prošlosti".

ZPRVI: Slaven Letica: Mali uvod u "Globusov" leksikon jugonostalgije (Globus, 22. kolovoza 1997)

ZMN12: Otvaranje, ali i zamucivanje

Danas je u modi komentirati epistole Stanka Lasica i Igora Mandića kao što je bilo u modi pljuvati i vrijeđati one hrvatske pisce koji su 1994. sudjelovali u donošenju Pranske rezolucije Hrvatskoga PEN-a o suradnji među piscima iz zemalja koje su nastale sukcesijom bivše Jugoslavije (...)

Više su Lasić i Mandić onim pismima učinili za razumijevanje, pa i zamucivanje, otvaranje, ali i zaostavanje nekih otvorenih pitanja nego sva hrvatska diplomacija koja je slinila po Beogradu i sva ona počasna loza na utakmici "Dinama" i "Partizana". (...)

Lasić i Mandić otvorili su pitanja iz suvremene srpske književnosti i njezina statusa u nas, i to je dobro. Lasiceva formulacija o srpskoj književnosti, koja za nj od sada ima status bugarske, bila bi točna kad ne bi bilo bugarska, kad ne bi bilo Hektorovićeve srpskog načina, kad ne bi bilo Gundulica, kad ne bi bilo Bokelja i, uopće, kad Srbi ne bi bili Hrvatima susjedi, a često i suputnici upravo u teskim trenucima, upravo kad su pucali limesi, kad su se premjestali i kada je svijet uz pomoć tih dvaju, kako kazu, starih naroda krpao svoje odvodne cijevi. Nisu Srbi Hrvatima Bugari, nego su im jednostavno Srbi, sa svim elementima što ih podrazumijeva taj odnos. (...)

Sada, poslije granata, mi o Dubrovniku (Srbima, op. B. M.) nemamo vise sto reci. Sad neka se nadju dvojica srpskih kolega i neka kao Lasic i Mandic napisu o tomu onako razorne i samokriticke rijeci.

ZPRVI:Slobodan Prosperov Novak (u interviewu u Globusu, 22. kolovoza 1997)

<http://wap.macedonia.org/vijenac/stari/broj95/95-10.html>